

Király Péter kilencvenéves*

Igen tisztelt Professzor Úr, kedves Péter bátyám! Most, amikor a Magyar Nyelvtudományi Társaság, egykori kollégáid, munkatársaid és tisztelőid szívből jövő jókívánságait tolmácsolom, Ady Endre szavai jutnak eszembe: „nem adatik ez meg mindenkinek, csak aki véres, igaz életű”. Ady első jelzőjét az Általad átélt és átdolgozott, a szó konkrét és elvont értelmében véve egyaránt véres napokra és évekre értem, amelyek generációdnak osztályrészeül adattak. Az „igaz” jelző számomra arról beszél, hogy egész életedben és munkásságodban mindig az igazságot kerested és keresed ma is; a tudományos igazságot, ami a tények tiszteletben tartásán alapuló kutatói alapállásban éppúgy megmutatkozik, mint kollégáidhoz, munkatársaidhoz, barátaidhoz fűződő kapcsolataidban. A klasszikus bölcselő jelmondata illik Rád: *...sed magis amica veritas*.

Király Péter professzor úr munkásságát tárgyyszerűen, egyes munkákra részletesebben is kitérve bemutatni most nem látom szükségesnek. Szóljunk inkább röviden és összefoglalóan kutatási területeiről!

Európai színvonalú tudományos felvérteztséget Király professzor úr Prágában és Pozsonyban szerzett. Már egyetemista korában elkötelezte magát a nyelvészetnek. Az indító motivációt szlovák nyelvi környezetben töltött kora ifjúsága, elemi és középiskolai tanulmányainak környezete szolgáltatta. Korán kezdték érdekelni a két nyelv, a magyar és a szlovák kapcsolatának kérdései, s velük szoros kapcsolatban a szlovák és a magyar nyelvjárások is. Bölcsészdoktori értekezésében szülőfaluja, Málca (Malčice) nyelvjárásának magyar elemeit dolgozta fel. A nyelvjárások kutatása a későbbiekben is fő iránya maradt munkásságának.

Kutatási horizontja egyre jobban tágult. Jelentős helyet kapott benne a régi magyar nyelv és kultúra, a honfoglalás korára és az azt megelőző időszakra vonatkozó forrásanyagok feltárása és interpretálása. E munka szintézisaként jelent meg 2006-ban „A honfoglalás vitás eseményei. A kalandozások és a honfoglalás éve” című monográfiája. A gazdag forrásanyag feldolgozásán alapuló következtetések rendkívül érdekesek. Várjuk a témában illetékes történészek véleményét, értékelését!

Kiemelt helyet foglal el gazdag munkásságában az iskolai oktatás s vele együtt az egykori Osztrák Monarchia népeinek tankönyveit elsősorban a helyesírás szempontjából vizsgáló tevékenysége. E témakörben egy gyűjteményes konferenciakötet (Typographia Univestitatis Hungaricae Budae 1777–1948. Bp., 1983.), majd hajszáll pontosan két évtizeddel később, 2003-ban egy rendszerező tanulmánykötet „A kelet-közép-európai helyesírások és irodalmi nyelvek alakulása. A budai Egyetemi Nyomda kiadványainak tanulságai” címmel.

* Elhangzott a Magyar Nyelvtudományi Társaság felolvasó ülésén, 2007. december 18-án.

A nyelvjárások kutatása elvezette ünnepeltünket a szociolingvisztika területére is. A magyarországi szláv nyelvjárások tanulságai alapján áttekintő munkát szentelt a nyelvkeveredés kérdésének. A nyelvkeveredés jelenségét különböző szinteken: a hangtan, az alaktan és a szókincs területén vizsgálja, és összegzésül általános tanulságokat von le.

Munkásságát nemzetközi elismerés övezi. 1989-ben választotta külső tagjául a Bolgár Tudományos Akadémia, 1993-ban L. Štúr emléklakett kitüntetésben részesült.

Király Péter munkásságának számomra és – gondolom – nyelvtudományi kérdésekkel foglalkozó kollégáim számára is legfőbb tanulsága a nyelvi tények tiszteletben tartása. Természetesen nem csupán azokról a tényekről van szó, amelyek jól beleillenek a kutató előzetes koncepciójába, hiszen ilyen előzetes koncepció egyetlen munkájából sem vehető ki. Ez az oka annak, hogy Király Péter minden munkája odaadó figyelmet követel az olvasótól, s ehhez a figyelemhez a kutatott és hivatkozott nyelvek legalább passzív szintű ismerete is megköveteltetik!

A professzor úr most, idős korában is változatlan szellemi és fizikai erővel dolgozik. Számunkra ez azt a régi igazságot bizonyítja, amit egy kedves barátom, Radoslav Katičić professzor mondott, hogy tudniillik a kutató hatvanadik életévét betöltve szűnik meg fiatal lenni. Így hát Király Péter professzor úr tulajdonképpen érett korú kutató, tehát nincs semmi csodálkoznivalónk azon, ha dolgozik.

Tudományos munkásságának jellemzői érvényesek tudományos közéleti, oktatói és vezetői tevékenységére is. 1974-től 1987-ig a Nemzetközi Szlavisztikai Komité tagjaként a Magyar Nemzeti Bizottság vezetője volt. Ugyanebben az időszakban vezette a Szláv Filológiai Tanszéket is. Tanszékvezetői munkáját a beosztottakkal való segítőkész, korrekt kapcsolat jellemezte, ezt egykori beosztottjaként s későbbi utódaként magam is tanúsíthatom. Hervadhatatlan érdemei vannak a Tanszék hagyományosan jó, egymásra való irigykedést, rossz értelemben vett konkurenciát eleve elutasító, baráti légkörének megőrzésében, amelyben nagynevű elődei, Knieszsa István és Hadrovics László hatása folytatójának bizonyult.

Egészséget, munkakedvet és további dolgozós éveket kívánnak eme ritka alkalommal egykori tanítványai, munkatársai, tisztelői és „véres és igaz életű” kortársai!

NYOMÁRKAY ISTVÁN